

वाण्यु

चित्रलेखीवाच ।

यवनन्तेऽपनेष्यामि त्रिकोणां यदि भाष्यते ।
 तमानेद्ये वरं यत्ने मनोहरतां तमादिश ॥
 इत्युक्त्वा देवगन्धर्वसिद्धचारणपन्नगान् ।
 देवविद्याधरान् यवान् मनुष्यांश्च यथालिखत् ॥
 मनुजेषु च सा वृष्णीष्करमानकदुन्दुभिम् ।
 यलिखद्दामकृष्णौ च प्रद्युम्नं वीर्य लज्जिता ॥
 अग्निरुद्धं विलिखितं वीर्योवावाहसुखी
 द्विष्या ।
 वीर्यसावसाविति प्राह क्षयमाना मञ्जीपते ॥
 चित्रलेखा तमाज्ञाय पौत्रं कृष्णस्य योगिनी ।
 ययौ विहायसा राजन् ॥ इारकां कृष्णपालि-
 ताम् ॥
 तत्र सुप्रं सुपयंङ्के प्राद्युम्निं योगमास्थिता ।
 गृहीत्वा शीघ्रितपुरं सख्यै प्रियमदृश्यत् ॥
 सा च तं सुन्दरवरं विलोक्य मुदितानना ।
 दुर्व्यस्ये स्वयहे पुंभौ रमे प्राद्युम्निना समम् ॥
 परार्द्धावासः सगन्धधपदीपासनादिभिः ।
 पावभोजनभक्ष्यैश्च वाक्यैः सुश्रवणाधिष्ठितः ॥
 गूढः कन्यापुरे शश्वत् प्रदृष्टलेहया तथा ।
 नाहर्गन्तान् स वयुधे ऊवथापङ्कतेन्द्रियः ॥
 तां तथा यदुवीरेण भुञ्ज्यमानां हतत्रयाम् ।
 हेतुभिलं चयाचक्रुरापीतां दुरवच्छेदेः ॥
 भटा आवेद्याश्चक्रू राज्ञो दुहितुस्त्वयम् ।
 विचेष्टितं लक्षयामः कन्यायाः कुलदूषणम् ॥
 अत्रपायिभिरस्माभिर्गमायाश्च यद्ये प्रभो ! ।
 कन्याया दूषणं पुंभिर्दुष्टोच्चाया न विद्यहे ॥
 ततः प्रययितो बाबो दुहितुः श्रुतदूषणः ।
 लरितः कन्यकागारं प्राप्नोऽद्वाचीदुयदूदहम् ॥
 कामात्मजं तं भुवनेकसुन्दरं
 श्यामं पिशङ्गाभरमनुजेषुचम् ।
 दृष्टदुभुजं कुलकुलललिखा
 स्मितावलोकेन च मङ्किताननम् ॥
 दीवन्तमद्यैः प्रिययाभिमुग्धया
 तदङ्गसङ्गस्तनकुङ्कुमसज्जम् ।
 बाहोर्दधानं मधुमल्लिकाश्रितां
 तस्याप आधीनमवेक्ष्य विस्मितः ॥
 स तं प्रविष्टं व्रतमाततायिभि-
 र्भटैरनेकैरवलोक्य माधवः ।
 उदस्य मौर्व्यं परिचं व्यवस्थितो
 यथान्तको दृष्टधरो जिघांसया ॥
 जिघृक्षया तान् परितः प्रसर्पतः
 युनो यथा मूकरयूपपोऽहनत् ।
 ते ह्यन्यमाना भवनाद्दिनिर्गता
 निर्भिन्नमूर्द्धोचमुखाः प्रदुडुडुः ॥
 तं नागपाशैर्बलिनन्दनो बली
 व्रतं स्वमेव्यं वधितो बबन्ध ह ।
 ऊवा भृशं शोकविधाद्विह्वला
 बद्धं निशन्वाशुकलास्वरौत्सीत् ॥”
 इति श्रीभागवते महापुराणे पारमहंस्योर्वि-
 तायां वैयासिक्यां दशमस्कन्धे बाणयुद्धे द्विवि-
 तमोऽध्यायः ॥ १० ॥

वाण्यु

श्रीयुक्त उवाच ।

“अपश्यताश्चानिरुद्धं तद्विद्वन्नाच भारत ॥
 चत्वारो वार्षिका मासा अतीयुरनुशोचताम् ॥
 नारदात्तदुपाकथ्यं वार्षीं बहस्य कर्म च ।
 प्रययुः शीघ्रितपुरं वृष्णयः कृष्णदेवताः ॥
 प्रद्युम्नो युयुधानश्च गदः शास्त्रोऽप्य शारणः ।
 नन्दोपनन्दभद्राद्या रामकृष्णानुवर्तिनः ॥
 अर्थाहिकीभिर्हार्दशभिः समेताः सर्वतो
 दिशम् ।
 रुद्रधुम्बाणनगरं समन्तात् सार्वतर्षभाः ॥
 भयमानपुरोदानप्रकाराङ्गानुगोपुरम् ।
 प्रेक्षमाणो रुधाविदुस्तुस्यैवोऽभिनिर्ययौ ॥
 वाणार्थं भगवान् रुद्रः ससुतः प्रमथेर्षतः ।
 आरुह्य नन्दिवृषभं युयुधे रामकृष्णयोः ॥
 आसीत् सुतुसुतं युद्धमद्भुतं लोमहर्षणम् ।
 कृष्णशङ्करयो राजन् ॥ प्रद्युम्नगुहयोरपि ॥
 कुम्भाकूपकथाभ्यां बलेन सह संयुगम् ।
 शास्त्रस्य बाणपुत्रेण नायेन सह सार्वकैः ॥
 ब्रह्माद्यः सुराधीशाः सुनयः सिद्धचारणाः ।
 गन्धर्वाश्चरसो यन्ता विमानैर्द्रुमागमन् ॥
 शङ्करानुचरार्च्छीरिभूतप्रथमगुह्यकान् ।
 षाकिनीर्यातुधानांश्च वेतालान् सविनायकान् ॥
 भूतमातृपिशाचांश्च कुम्भाकान् ब्रह्मराक्षसान् ।
 द्रावयामास तीक्ष्णायैः शरैः शार्ङ्गधनुश्चतैः ॥
 पृथग्दियाणि प्रायुद्धत् पिशाचकृष्णाणि
 शार्ङ्गिण्यै ।
 प्रत्यक्षैः शमयामास शार्ङ्गपाणिरविसितः ॥
 ब्रह्मास्त्रस्य च ब्रह्मास्त्रं वायव्यस्य च पार्ष्वतम् ।
 आमेयस्य च पार्ष्वन्त्यं नैजं पाशुपतस्य च ॥
 मोहयित्वाप गिरिशं जम्बवास्त्रेण जम्भितम् ।
 बाणस्य पृतनां शौरिर्ज्वानासिगदेषुभिः ॥
 स्कन्दः प्रद्युम्नवायौचैरदमानः समन्ततः ।
 अस्त्रविसुचन् गात्रेभ्यः शिखिना प्राद्वदन्नात् ॥
 कुम्भाकः क्रूपकथंश्च पेततुमुंषकादितौ ।
 दुहवुक्तादनीकानि हतनाथानि सर्वशः ॥
 वीशीर्यमात्रं स्वर्गं दृष्ट्वा बाणोऽत्वमर्षितः ।
 कृष्णमभ्यद्रवत् संख्ये रथो हित्वैव सार्वकम् ॥
 धनूष्याकृष्ण युगपदाणः पञ्चशतानि वै ।
 एकेकस्मिन् शरौ द्वौ द्वौ सन्धे रणदुर्मदः ॥
 तानि पिच्छेद् भगवान् धनुषि युगपद्वरिः ।
 सारथिं रथमन्वाञ्च हत्वा शङ्कमपूरयत् ॥
 तस्मात्ता कोट्टवी नाम नया सुक्तशिरोरुहा ।
 पुरोऽवतस्ये कृष्णस्य पुत्रप्राणरिरक्षया ॥
 ततस्त्रिभ्यंद्सुखो नयामनिरीचन् गदायजः ।
 बाणश्च तावद्विरपश्चिन्नचन्वाविशत् पुरम् ॥
 विद्राविते भूतगव्ये च्वरस्तु त्रिशिरास्त्रिपात् ।
 अश्वधावत दशाहं दहन्निव दिशो दश ॥
 अथ नारायणो देवर्षिं दृष्ट्वा अस्त्रजत् च्वरम् ।
 माहेन्दरो वैष्णवश्च युयुधाते च्वराडुभौ ॥
 माहेन्दरः समाक्रन्दन् वैष्णवेन नलार्हितः ।
 अजम्बा भयमन्यत्र भीतो माहेन्दरो च्वरः ॥
 शरणाप्यौ हृषीकेशं तुष्टाव प्रथताङ्गलिः ॥

वाण्यु

च्वर उवाच ।

नमामि त्वानन्तशक्तिं परेशं
 सर्वात्मानं केवलं ज्ञप्तिमाचमम् ।
 विश्वोत्पत्तिस्थानसंरोधहेतुं
 यत्तद्ब्रह्म ब्रह्मलिङ्गं प्रशान्तम् ॥
 कालो देवं कर्म जीवः स्वभावो
 द्रव्यं क्षेत्रं प्राण आत्मा विकारः ।
 तत्संघातो बीजरोहप्रवाह-
 स्वस्वायेषा तन्निषेधं प्रपद्ये ॥
 नानाभावैर्लोक्यैवोपपन्ने-
 र्देवान् साधुं लोकसेतून् विभर्षि ॥
 ह्यंस्वाम्नागान् हिंसया वर्तमानान्
 जन्मेवन्ते भारहाराय भूमेः ॥
 तमोऽहन्ते तेजसा दुःखहेन
 शान्तीयेष्यातुस्त्रेण च्वरेण ॥
 तावत्तापो देहिनां तेऽङ्गिभूजं
 नो सेवेरन् यावदाशातुबडाः ॥
 श्रीभगवानुवाच ।
 त्रिशिरस्त्रे प्रसन्नोऽहं येतु ते मञ्जुराङ्गयम् ।
 यो नौ सरति संवाहं तस्य त्वमो भवेद्भयम् ॥
 इत्युक्तोऽप्युतमानस्य गतो माहेन्दरो च्वरः ।
 बाणस्तु रथमारूढः प्रागाद्योतुस्त्रान् जनार्ह-
 नम् ॥
 ततो बाह्वसहस्रेण नानायुधधरो वृषः ।
 सुमोच परमक्रुद्धो बाबांश्चक्रायुधि वृष ! ॥
 तस्यास्यतोऽन्त्यायसङ्गक्रमेण च्वरनेमिना ।
 पिच्छेद् भगवान् बाहूँश्चाखा इव वनस्यतेः ॥
 बाहुदुःखिष्ठमनेनैव बाणस्य भगवान् भवः ।
 भक्तातुकम्पुप्रपन्नश्चक्रायुधमभाषत ॥
 श्रीयद् उवाच ।
 त्वं हि ब्रह्म परं ज्योतिर्गुणं ब्रह्मणि बाह्मये ।
 यं पश्यन्त्वमन्तात्मानमाकाशमिव केवलम् ॥
 नाभिनभोऽपिर्दम्यंस्वमसुरेतो
 द्यौः शीर्षमाशाः श्रुतिरद्विद्वर्त्वी ।
 चन्द्रो मगो यस्य इगर्क आत्मा
 अहं ससुतो जठरं सुजेजः ॥
 रोमाणि यस्यौषधयोऽमुवाहाः
 केशा विरिच्यो धिषण्या विशर्गः ।
 प्रजापतिर्हृदयं यस्य धर्मः
 स वै भवान् पुरुषो लोककल्पः ॥
 तवावतारोऽयमकृष्णधामन्
 धर्मस्य गुणैः जगतो भवाय ।
 वयश्च सर्वं भवताडुमाविता
 विभावयामो भुवनानि सप्त ॥
 त्वमेक आद्यः पुरुषोऽद्वितीय-
 स्तुभ्यः सङ्गघेतुरहेतुरोशः ।
 प्रतीयसेऽद्यापि यथा विकारं
 स्वमायया सर्वगुणप्रविष्टो ॥
 यथैव स्तुभ्यः पिहितः स्वहायया
 ह्यायाश्च रूपाणि च सञ्चकासि ।
 एवं गुणैनापिहितो गुणांश्च-
 मात्मप्रदीपो गुणिनश्च भूमग ॥